

Lärande för hållbar utveckling

Progressionsplan för Upplands Väsby
kommuns kommunala förskolor och skolor

UPPLANDS
VÄSBY

Livet rymms i Väsby
upplandsvasby.se
08-590 970 00

Innehåll

Den kommunala verksamhetens progressionsplan för Lärande för hållbar utveckling	4
Bakgrund och syfte	6
Vad innebär utbildning och lärande för hållbar utveckling?	7
Hållbar utveckling och demokrati	8
Hållbar utveckling – ett område för ämnesövergripande samverkan	10
Några exempel på ämnesövergripande områden	14
Upplands Väsby Progressionsplan för undervisning i hållbar utveckling	16
En progression i lärandet	18
Pedagogisk helhetsidé för de kommunala förskolorna och skolorna	24
Verksamheternas lokala helhetsidéer	25
Fortsatt utveckling framåt	26

Den kommunala verksamhetens progressionsplan för Lärande för hållbar utveckling

I Upplands Väsby, inom den kommunala skolorganisationen, betonas vikten av lärande för hållbar utveckling. Alla skolformer samverkar, vi lär tillsammans och vi delar erfarenheter för att möjliggöra barns och ungas handlingsutrymme och för att stärka deras röster. Vi vill helt enkelt att barn och ungas röster ska räknas och att de med stigande ålder alltmer utvecklar medvetenhet kring hållbar samhällsutveckling.

Vi eftersträvar en gemensam utveckling som påvisar samband mellan livsstil, hälsa miljö-påverkan och samhällsutveckling i det lilla likväl som i det stora. Vidare vill vi stimulera till deltagande, kreativitet och engagemang i frågor som bidrar till en hållbar utveckling och en förståelse för att de val vi gör är viktiga.

Vi rör oss kring de globala målen likväl som kring Agenda 2030 och är angelägna om att utgå från vår närmiljö utan att utesluta världen i övrigt. Vi utgår från det lokala och närliggande för att med stigande ålder utforska det lite mer avlägsna och abstrakta.

Kommunal regi inledde arbetet med lärande för hållbar utveckling under 2022 som ett gemensamt ställningstagande inom den kommunala rektorsgruppen, tillsammans med verksamhetsledningen. Vi satsade inledningsvis på att kompetensutveckla den kommunala rektorsgruppen tillsammans med verksamhetsledning. I detta inledande skede samverkade vi med Stockholms universitet och genomförde ett antal workshops och föreläsningar under det första året. Med detta tillvägagångssätt tillgodosåg vi ambitionen att ge rektorer möjlighet att själva ställa sig i centrum av, och leda, utvecklingen på den egna enheten. Därefter genomgick rektorsgruppen Världsnaturfondens skolledarutbildning; att leda lärande för hållbar utveckling. Under år två utvidgade vi gruppen med biträdande rektorer, förstelärare och nyckelpersoner.

I det fortsatta arbetet blev behovet av att både erbjuda stor lokal frihet parallellt med att erbjuda ett lokalt efterfrågat gemensamt stöd, genom en progressionsplan, uttalat och tydligt.

Progressionsplanen betonar demokratiska ansatser, barn och ungas inflytande, kreativitet och vikten av att nyfiket engagera sig i samhällsutvecklingen. Planen ska fungera möjliggörande och ge exempel på arbetsområden där respektive enhet har stor frihet att utforska och göra egna lokala val, men vid behov kan söka stöd för det fortsatta arbetet genom planen.

Progressionsplanen samverkar med de lokala mål kommunen satt upp kring social hållbarhet, men inkluderar även de ekologiska och ekonomiska perspektiven av hållbarhet.

Undervisning med fokus på lärande för hållbar utveckling utgår från både lokala och globala perspektiv. Undervisningen sker i en demokratisk anda och möjliggör delaktighet och inflytande, utvecklar kritiska förhållningssätt och uppmanar till reflektion kring värdegrundsfrågor.

I Upplands Väsby prioriterar vi frågor som rör lärande för hållbar utveckling och demokratiska förhållningssätt parallellt med ett starkt kunskapsfokus, och tänker att dessa frågor främjas genom tillämpning av denna progressionsplan.

I tjänsten

Mikael Caiman Larsson

Verksamhetschef för den kommunala skolverksamheten

Samtliga skolformer.

Bakgrund och syfte

Lärande för hållbar utveckling (LHU) är ett gemensamt fokusområde för de kommunala förskolorna och skolorna i Upplands Väsby, där social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet är prioriterade områden i kommunen. Genom kompetensutveckling för rektorer och all personal skapades först förutsättningar för ett fokuserat utvecklingsarbete i alla verksamheterna. Därefter etablerades ett nätverk i vilket förstelärare och nyckelpersoner med ett särskilt utvecklingsuppdrag för LHU ingår. Nu har alla skolor och förskolor arbetat med hållbar utveckling på olika sätt, genom exempelvis rörelseprojektet, konkret undervisning utifrån styrdokumentens innehåll samt i samverkan med naturskolan och andra aktörer. Nu när LHU är ett gemensamt fokusområde lägger vi ännu större vikt vid att perspektivet ska genomsyra utbildningen i alla förskolor och skolor med den yttersta målsättningen att hjälpa våra elever att utvecklas till handlingskompetenta medborgare.

Under arbetets gång har såväl i nätverket som rektorsgruppen haft önskemål om att ta fram en plan som kan göra arbetet med LHU mer strukturerat och med en tydlig progression från förskolans möte med det lilla barnet till tonåringen som tar studenten. Utifrån det önskemålet involverades nätverket i arbetet med att ta fram en övergripande progressionsplan. Genom en första kartläggning av vad man gör i de olika verksamheterna och workshops om hur man kan tänka kring progression kunde nätverket bidra med viktiga delar av innehållet. Progressionsplanen är framtagen av utbildningskontoret i samverkan med Iann Lundegård, docent och lektor i didaktik med inriktning mot naturvetenskap och utbildning för hållbar utveckling på Stockholms universitet.

Syftet med progressionsplanen är att synliggöra förslag på fördjupning och breddning, visa på former för arbete med hållbar utveckling och ge exempel på innehåll. Planen ska vara en resurs för verksamheterna i arbetet med att planera undervisning i och om hållbar utveckling.

Vad innebär utbildning och lärande för hållbar utveckling?

Utbildning i hållbar utveckling handlar om vår relation till planeten vi lever på och om de resurser den erbjuder. Det handlar om den natur som finns på jorden och de livsuppehållande system vi behöver vara rädda om för att kunna leva vidare här. Hållbar utveckling handlar även om de relationer som finns mellan oss människor som bor här tillsammans och om de intressekonflikter som ibland uppstår när vi ska förhålla oss till de gemensamma behov vi har av exempelvis mat, energi och natur. Det handlar också om hur vi ska leva idag för att bibehålla en fungerande och trivsamt tillvaro för kommande generationer som ska ta vid efter oss. Hållbar utveckling handlar om de nationella och globala överenskommelser och samhällskontrakt som upprättats på demokratisk väg för att vi ska kunna leva tillsammans på jorden. I sammanhanget bjuder exempelvis Agenda 2030 med de 17 globala målen, FN:s konvention om barnets rättigheter samt de svenska miljömålen på viktiga kunskapsinnehåll att förhålla sig till. Undervisning i hållbar utveckling innebär också att eleverna, som en direkt del av lärandet, får genomleva former av demokratiska processer som kan bidra till deras egen och till samhällets utveckling, samt att de får använda kunskaper i olika skolämnen för att kunna vara medskapare till en hållbar värld både här och nu och i framtiden.

Hållbar utveckling och demokrati

I all undervisning kring hållbar utveckling finns det starka kopplingar mellan den svenska skolans kunskapsuppdrag och demokratiuppdrag. Här är handlingskompetens ett centralt begrepp att förhålla sig till. En handlingskompetent person brukar beskrivas som en som har en positiv men också kritisk inställning till olika sätt att lösa frågor, som tror på sina egna möjligheter att vara med att förändra tillståndet till det bättre samt har en förståelse för de demokratiska processer som behövs för det. När undervisningen fokuserar på att utveckla elevernas handlingskompetens i relation till hållbar utveckling behöver de få delta i aktiviteter där de tränas i detta.

Det betyder att vi ska bedriva en undervisning som är organiserad utifrån demokrati där eleverna erbjuds möjligheter till att:

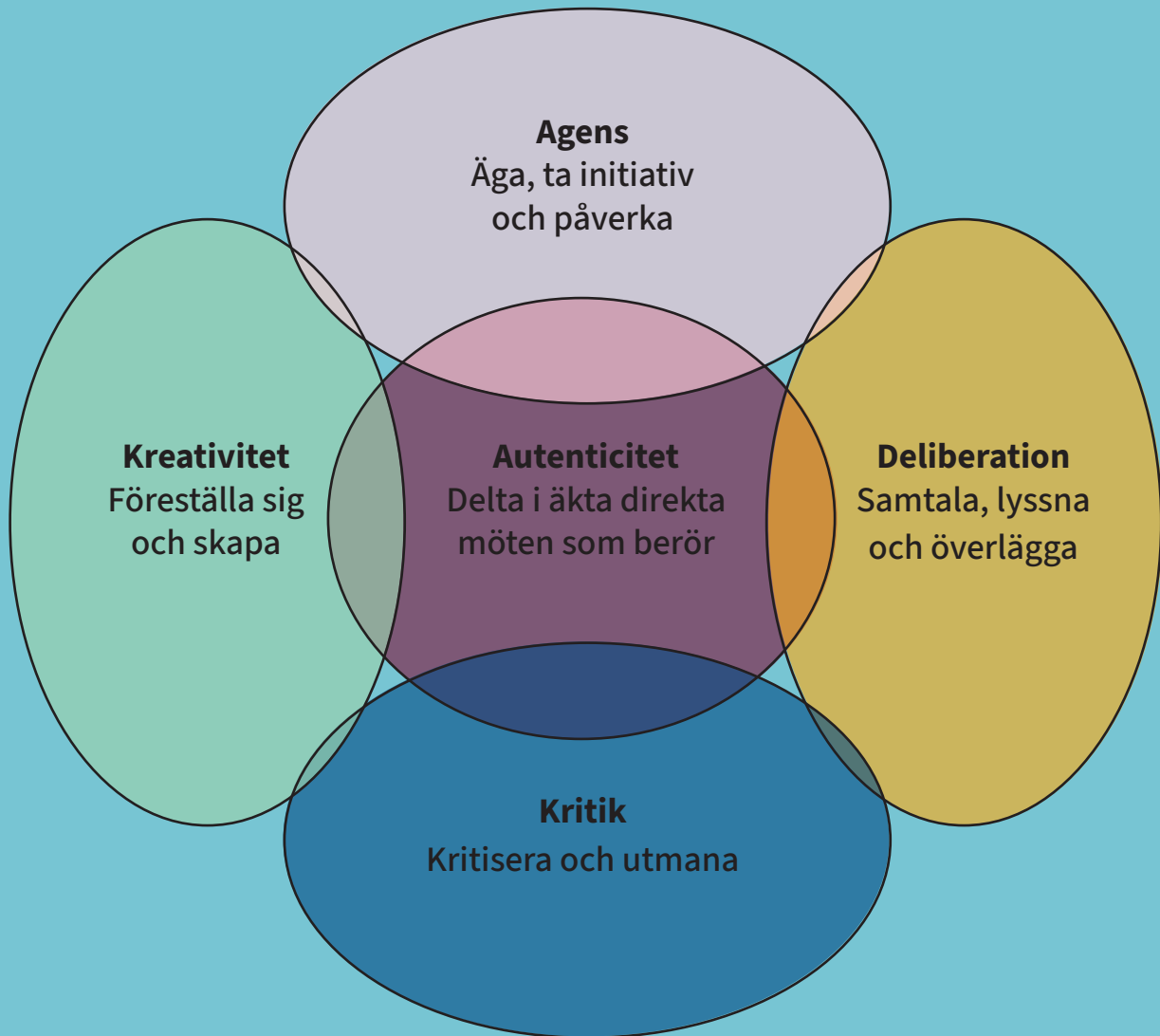
- **Agens** – ta självständiga initiativ och vara med och påverka i undervisningen och i samhället.
- **Deliberation** – diskutera, överlägga och lyssna till varandra.
- **Kreativitet/innovation** – skapa nya föreställningar och lösningar genom olika uttrycksformer.
- **Kritik/normkritik** – använda kunskaper för ett kritiskt ifrågasättande, samt delta i källkritiska och normkritiska granskningar.

Vad som också brukar lyftas som väsentligt i sammanhanget är att undervisningsinnehållet:

- **Autenticitet** – kopplar till elevernas vardag utanför skolan och väcker ett äkta känslomässigt engagemang kopplat till hållbarhet.

På så sätt blir **Agens**, **Deliberation**, **Kreativitet**, **Kritik**, **Autenticitet** områden att fundera över vid kollegiala samtal om och planering av hur undervisningen ska utformas.

Former för deltagande

I de inledande delarna av läroplanen kan man läsa:

”Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet.”

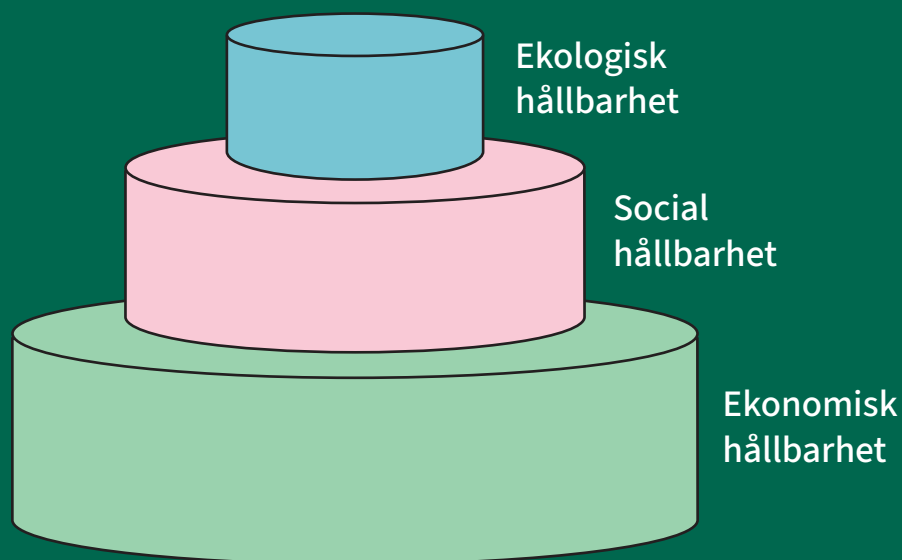
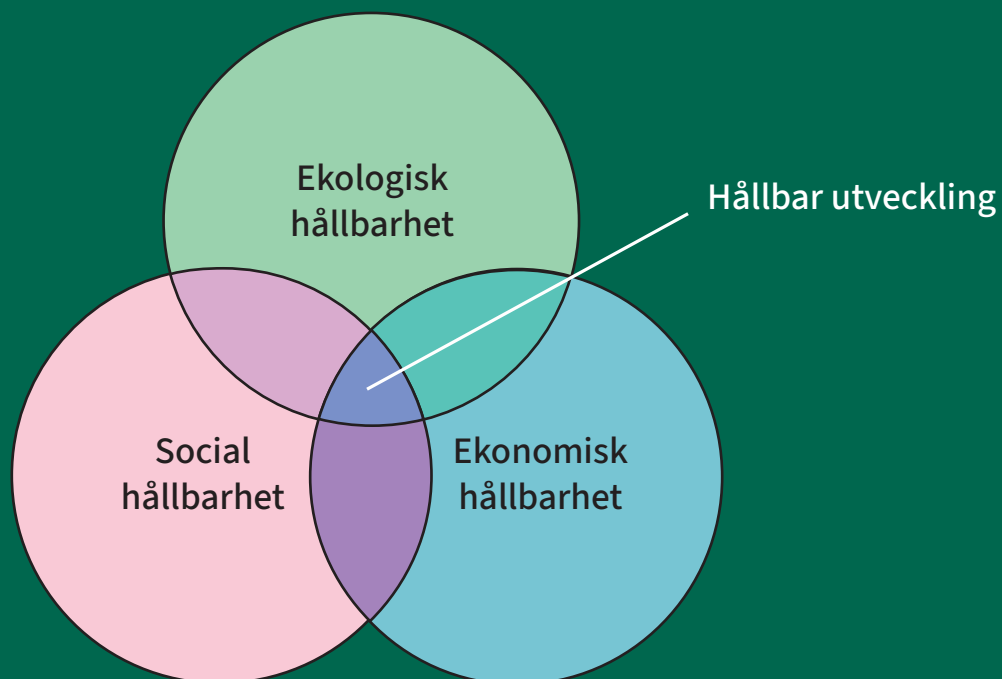
LGR 22, s. 6-7

Hållbar utveckling – ett område för ämnesövergripande samverkan

Undervisning för hållbar utveckling kan bedrivas i enskilda ämnen. Men eftersom frågorna ofta är ämnesövergripande, genomförs undervisningen med fördel i samverkan mellan flera ämnen. Här har rektor ett speciellt ansvar för att säkerställa att det finns förutsättningar som gör att detta kan ske. Nedan följer en kort beskrivning över hur vi kan tänka när vi skapar ett ämnesövergripande projekt i skolan eller arbetar med en helhetsidé kring något område kopplat till hållbarhet i förskolan.

Ofta relateras hållbar utveckling till tre övergripande perspektiv, **det ekologiska**, **det sociala** och **det ekonomiska**. Med detta visar man tydligt att det inte bara är miljöfrågor som hållbarhetsperspektiven innefattar. Samtidigt är det viktigt att inte dela upp området hållbar utveckling i olika fack. I en framgångsrik utbildning för hållbar utveckling hakar de tre perspektiven i stället i varandra och bildar en helhet.

Alla tre perspektiv i framgångsrik utbildning

Exempel på hur de tre perspektiven brukar beskrivas som bild.
På nästa sida beskrivs ett område som exemplifierar detta.

Exempel på område

- Narkotikamissbruk påverkar människor över hela världen. Det medför ett stort lidande såväl individuellt som på social nivå och orsakar stora samhällsproblem.
- Droghandeln tar ofta av avstamp i odlade resurser, som exempelvis kokain, cannabis eller opiater. När stora landområden tas i anspråk leder det till skogsskövling och till utarmning av odlingsjordar vilket också är ett direkt hot mot många länders livsmedelsförsörjning. Framställning av kemiska droger leder till stora kemikalieutsläpp och till utsläpp av växthusgaser.
- Handeln med narkotika orsakar enorma illegala ekonomiska flöden som inverkar på många samhällsekonomier. Här finns också tydliga intressekonflikter mellan fattiga och rika.
- Som synes har narkotikabruk och narkotikahandeln kopplingar till alla tre hållbarhetsdimensionerna, den ekologiska, den sociala och den ekonomiska. På så sätt är narkotikabruk och narkotikahandel oomtvistligt att betrakta hållbarhetsproblem.

Det finns en mångfald av områden av liknande karaktär som det ovan som kan fungera som utgångspunkt för elevers lärande på hållbarhetsområdet. När vi ska identifiera andra områden som kan karakteriseras som hållbarhetsproblem, är det viktigare att fundera över hur de olika perspektiven, det ekologiska, sociala och ekonomiska, hakar i varandra och bildar en helhet än att tala om dem som tre åtskilda spår.

Nedan följer ett förslag på hur ett arbetslag kan gå tillväga för att skapa ett ämnesövergripande område att tackla.

1. Börja med att identifiera ett ämnesövergripande område gärna med lokal förankring som kan fungera som utgångspunkt för elevernas kunskapsinhämtning och lärande.
2. Formulera det området som en fråga att börja ta tag i som utgångspunkt för det gemensamma planerandet och för elevernas arbete.
3. Försök koppla området till några av de globala målen.
4. Koppla området till det resurs- och/eller energiutnyttjande det länkar till, till den didaktiska vad-frågan.
5. Identifiera de intressekonflikter som finns involverade i relation till området och frågan, den didaktiska vad-frågan.
6. Koppla området till de undervisningsaktiviteter innehållet kan erbjuda eleverna, till den didaktiska hur-frågan.
7. Slutligen identifiera de ämnesinnehåll och de förmågor som finns i läroplanen och i kursplanerna som kan kopplas till området.

Planeringsmodell

Exempel

**Hur ska vår matkonsumtion
bli mer hållbar?**
(Skolans, Sveriges, världen)

Agenda 2030

Mål 1, 2, 3, 5, 7, 10, 12,
13, 14

Läroplansmål

Biologi	Engelska
Kemi	Samhällskunskap
Historia	Hemkunskap
Geografi	Bild
Svenska	

Resurser och energi

Odling
Fiske
Boskap
Virtuellt vatten
Transporter

Intressekonflikter

Veganism
GMO
Fattigdom/jämlighet
Jämställdhet
Miljögifter/gödsel

Former för deltagande

Autenticitet: besöka affären
Agens: skapa upprop
Deliberation: rollspel
Kreativitet: utställning
Kritik: källkritik

Några exempel på ämnesövergripande områden

Här följer några förslag på tematiska innehållsområden som skulle kunna vara en startpunkt för ett ämnesövergripande arbete på temat hållbar utveckling.

- **Klädkonsumtion** – hur ska vår klädkonsumtion bli mer hållbar (lokalt och globalt)?
- **Matkonsumtion** – hur ska vår matkonsumtion bli mer hållbar (lokalt och globalt)?
- **Energiförbrukning** – hur ska vi trygga våra framtida behov av energi (lokalt och globalt)?
- **Vattenkonsumtion** – hur ska vi trygga vårt framtida behov av vatten (lokalt och globalt)?
- **Transporter** – hur ska framtidens transporter se ut (lokalt och globalt)?
- **Narkotikahandel** – hur ska vi skydda oss mot den utbredda narkotikahandeln?
- **Avfallshantering** – vad ska vi göra med alla våra sopor (lokalt och globalt)?
- **Naturmöten** – vem äger naturen och vem tillhör den?
- **Hållbar livsstil** – hur kan man skapa hållbarhet i livet genom till exempel rörelse och hälsosamma vanor?
- **Skolgården/förskolegården** – hur ska vi göra skolgården mer hållbar?

Här är det också viktigt att försäkra sig om att frågorna eleverna ska arbeta med inte bara innefattar kopplingar till natur och teknik. Minst lika viktigt är det att visa hur alla hållbarhetsfrågor berör samhällsvetenskap och humaniora med ett innehåll som länkar till exempelvis **kultur** och **religion**, **fattigdom**, **rättvisa**, **jämlikhet** och **jämställdhet**. Då blir det också viktigt med kunskaper om **moral** och **etik** och ytterst också **politik**.

Det här var exempel på olika innehållsfrågor som skulle kunna vara aktuella att ha som utgångspunkt. Men att arbeta med hållbar utveckling innebär också att fundera över vad eleverna lär sig genom att de får delta på olika sätt i undervisningen. Vilka aktiviteter undervisningen erbjuder och vad eleverna lär sig i samband med att de deltar i dessa. Här blir det exempelvis centralt att planera för elevernas lärande i olika **språk** och former för **kommunikation** och hur de kan få använda sig av andra uttrycksformer som exempelvis **estetiska** eller **digitala**. Även detta är ett centralt innehåll i lärandet för hållbar utveckling.

GLOBALA MÅLEN

för hållbar utveckling

1 INGEN
FATTIGDOM

2 INGEN
HUNGER

3 GOD HÄLSA OCH
VÄLBEFINNANDE

4 GOD UTBILDNING
FÖR ALLA

5 JÄMSTÄLLDHET

6 RENT VATTEN OCH
SANITET FÖR ALLA

7 HÅLLBAR ENERGI
FÖR ALLA

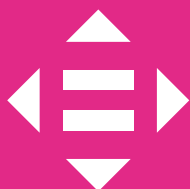
8 ANSTÄNDIGA
ARBETSVILLKOR
OCH EKONOMISK
TILLVÄXT

9 HÅLLBAR INDUSTRI,
INNOVATIONER OCH
INFRASTRUKTUR

10 MINSKAD
OJÄMLIKHET

11 HÅLLBARA STÄDER
OCH SAMHÄLLEN

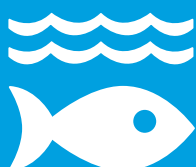
12 HÅLLBAR
KONSUMTION OCH
PRODUKTION

13 BEKÄMPA KLIMAT-
FÖRÄNDRINGARNA

14 HAV OCH MARINA
RESURSER

15 EKOSYSTEM OCH
BIOLOGISK MÅNGFALD

16 FREDLIGA OCH
INKLUDERANDE
SAMHÄLLEN

17 GENOMFÖRANDE
OCH GLOBA LT
PARTNERSKAP

Upplands Väsby Progressionsplan för undervisning i hållbar utveckling

Centralt i allt lärande för hållbar utveckling i Upplands Väsby är att erbjuda eleverna kunskaper och värderingar som kan hjälpa dem att utvecklas som kompetenta samhällsmedborgare som agerar med aktivt hopp och framtidstro. Upplands Väsby progressionsplan för hållbar utveckling är upprättad för att skapa en röd tråd genom elevernas utbildning och samtidigt undvika för mycket repetition eller överlappning mellan de olika nivåerna i elevernas utbildning.

Ämnesprogression

För att skapa progression i undervisningen behöver vi se till att det vi gör nu bygger på något eleverna erfart tidigare. Riktningen kan utstakas på flera olika sätt, där ett av dem inte behöver vara mer rätt eller utesluta något av de andra.

Vilka specifika ämneskunskaper innehållet i hållbarhetsundervisningen ska beröra på skolans olika stadier varierar. Här bidrar förstås innehållet i läroplanerna med avgränsningar och vägledning, men det finns inte några skarpa gränser eller riktlinjer för hur elever ska närma sig området vid en viss ålder.

ETT SÄTT ATT TOLKA PROGRESSION som ofta används för att organisera undervisningen är att utgå från det praktiska och enkelt begripliga för att senare komma till det mer abstrakta. Detta utifrån en idé om att det också är så vi människor utvecklas **kognitivt**. Det är inte självklart att just det ska utmärka progressionen på hållbarhetsfältet. Ett lärande genom praktiska erfarenheter behöver finnas genom hela förskole- och skoltiden och att närma sig olika teoretiska begrepp på området lärande för hållbar utveckling (som exempelvis rättvisa, ekologi eller näring) kan göras i flera åldrar om innehållet anpassas därefter.

ETT ANNAT SÄTT ATT TÄNKA KRING PROGRESSION är att låta eleverna börja med kunskaper och problem som finns att hitta i närområdet där de känner sig hemma, exempelvis på skolgården i skolskogen eller studiebesök i närsamhället, för att senare **geografiskt** vidga vyerna till hela Sverige och vidare ut i världen. Men att få vistas utomhus och vara med om direkta upplevelser av naturen och i närsamhället är dock viktigt hela vägen från förskolan till gymnasiet.

ETT TREDJE SÄTT ATT TALA OM PROGRESSION är att den innebär att eleverna först får tillgång till baskunskaper för att senare kunna skapa värderingar och utföra handlingar. Detta känns igen från exempelvis Blooms taxonomier. Men inte heller det behöver vara en regel. Ibland kan det i stället vara en fördel att i alla åldrar låta elevernas **känslor** och **värdemässiga** ställningstaganden vara startpunkten för hållbarhetsarbetet. Att ta avstamp i deras känsla av omsorg över eller ansvar för något och låta det vara vägledande för dem att söka mer och djupare fakta på området.

Det är inte bara i den stora överlappen över årskurserna vi behöver hitta en progression. Ibland behöver personalen på de olika enheterna diskutera hur man ska planera för progression inom sitt verksamhetsområde och i relation till de åldersgrupper man möter där. I den planeringen är det förstås också viktigt att tänka på hur innehållet i undervisningen kan ta utgångspunkt i den situation som eleverna/barnen befinner sig i, här och nu för att vidga det åt något av riktningarna ovan, **kognitivt, geografiskt, eller utifrån känslor och värderingar.**

Ett övergripande mål med arbetet med hållbar utveckling är att bidra till att skapa ett hopp hos barnen och eleverna och en känsla av att de vågar, vill och kan vara med och skapa förändring. En del i detta, som följer eleverna genom hela tiden de deltar i våra verksamheter, är att arbetet ska bygga på demokratiska processer. En annan del är det hälsofrämjande arbetet, där barnen och elever erbjuds möjligheter till återhämtning och rörelse samt hälsosamma vanor som bidrar till deras utveckling till unga vuxna som vill, kan och vågar ta plats i samhället.

En progression i lärandet

Under träffarna med nätverket för förstelärare och nyckelpersoner blev det tydligt att det finns både skillnader och likheter i undervisningen kring LHU i de olika verksamheterna. Detta gäller såväl innehållet som metoderna för undervisningen. Det går inte att säga att yngre barn enbart upplever och lär sig genom praktik eller att äldre elever enbart lär sig teoretiska fakta. Exempel på innehåll som är gemensamma för både förskola, grundskola och gymnasium är:

Innehåll

- Återbruk och återvinning
- Värdegrundsarbete
- Hälsofrämjande aktiviteter
- Naturmöten

Metod

- Ämnesintegrerat arbete
- Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt
- Utomhuspedagogik
- Barn och elevers inflytande och delaktighet

Här följer beskrivningar av hur undervisningen kan utvecklas med stigande ålder på barn och elever.

Förskola

För de yngre barnen är upplevandet i fokus. Att möta växter och djur på olika sätt i närområdet och i skogen bidrar till att utveckla en känsla för naturen och för vår planet. Barnen ska få delta i naturvetenskapligt utforskande och möta olika djur, växter och material. De ska få arbeta med hållbarhet praktiskt genom sortering, återbruk, odlingar, vattenlek och experiment.

Den sociala hållbarheten, där barnen tränas i att vara i grupp och att uttrycka sina åsikter och lösa konflikter, är viktig. Barnens tankar och åsikter tas tillvara i barnråd och i gemensamma reflektioner, gärna med ett innehåll som fokuserar hållbarhet. Ett normkritiskt förhållningssätt genomsyrar förskolan.

Rörelse liksom vila och återhämtning finns med i vardagen. Barnens språkutveckling och kommunikation är viktiga områden som tar stor plats i verksamheten för att förbereda dem för läsning och lärande i skolan. Berättande och drama är metoder som används flitigt i verksamheten och barnen ska ges tillfälle att skapa och att använda sin kreativitet i relation till hållbarhetsfrågorna.

Förskoleklass och lågstadiet

På lågstadiet är upplevelser i och mötet med naturen fortfarande mycket viktigt. Elevernas konkreta erfarenheter och kopplingar till sin närmiljö har en central roll i lärandet om hållbar utveckling. Genom ett utforskande arbetssätt, där eleverna får observera och dokumentera förändringar i naturen, genom att exempelvis studera årstidsväxlingar eller djur och växters livscyklar, utvecklar de sin förståelse för samspelet mellan människa och miljö. Att upptäcka området närmast skolan och olika typer av miljöer som finns där är en viktig del i det. Arbetet med återbruk och källsortering kan också introduceras som en praktisk och meningsfull del av vardagen. Här får eleverna fundera över frågor som "Vad händer med det vi slänger?" och "Hur kan vi använda våra resurser på ett klokt sätt?".

Berättelser och skönlitteratur används för att lyfta fram hållbarhetsfrågor på ett sätt som engagerar eleverna och skapar diskussioner kring rättvisa, ansvar och omsorg om varandra och vår planet. Genom att integrera estetiska lärprocesser, som bild, drama och musik, kan eleverna uttrycka sina tankar och känslor kring hållbar utveckling.

På lågstadiet knyts hållbar utveckling till vardagen genom att uppmärksamma hur vi tar hand om varandra och skapar en hållbar skolmiljö där alla känner sig trygga, delaktiga och värdefulla.

Metoder som är framträdande på det här stadiet är bland annat:

- Utomhuspedagogik, där naturen används som klassrum för att skapa relationer till naturen och en förståelse för ekosystem och biologisk mångfald.
- Problemlösande arbetsformer, där eleverna får vara med och hitta lösningar på utmaningar i sin närmiljö.
- Elevens delaktighet och inflytande, där eleverna genom små projekt och samtal ges möjlighet att påverka och utveckla arbetet kring hållbar utveckling.

FRITIDSHEMMETS OCH SKOLANS VERKSAMHETER ska komplettera varandra. Detta för att ge eleverna möjlighet att närma sig ett lärande om hållbarhet på olika sätt. En förutsättning för det är att planering sker i samverkan mellan personalen i skolan och på fritids. Det är viktigt att fritidshemmets verksamhet inte är mer av samma sak som eleverna möter i skolan utan att de där får ökade möjligheter till ett praktiskt och upplevelsebaserat lärande. Lärandet i fritidshemmet, såväl som i skolan, ska vara lustfyllt och situationsstyrt och elevernas intressen ska styra innehållet i hög utsträckning. Man arbetar med fördel med gemensamma teman mellan fritidshem och skola, där eleverna på fritidshemmet bland annat möter utomhuspedagogik, skapande och drama. I övergången från förskola till skola och mellan skola och fritidshem behövs ett aktivt arbete med att skapa trygghet för alla elever. Rörelse, vila och återhämtning ska finnas med i vardagen. Under de första åren i grundskolan ligger ett stort fokus på språk-, skriv- och läsutveckling. Delar av detta sker vid tillfällen avsedda för just det, medan andra delar inkluderar ett annat ämnesfokus, exempelvis hållbarhet. Eleverna ska vara delaktiga och ha inflytande över planeringen av verksamheten såväl i skolan som på fritidshemmet, både genom formella råd och i mer informella former.

Mellanstadiet

Under mellanstadiet börjar elevernas uppmärksamhet växa utanför närområdet och ut i världen. De ska då få möjlighet att upptäcka och börja skapa en förståelse för hur olika delar av världen förhåller sig till varandra och vad exempelvis FN har för roll i det. Genom arbete med ekosystemtjänster, biologisk mångfald och hållbar konsumtion kommer eleverna även i en första kontakt med större hållbarhetsfrågor som klimatfrågan. Samtidigt utgör naturen och samhället i närmiljön en viktig del i att skapa känslor och engagemang och utomhusaktiviteter har en fortsatt viktig funktion.

Lärandet på mellanstadiet behöver vara både praktiskt och teoretiskt orienterat. Möjligheterna för eleverna att ha inflytande och vara delaktiga behöver öka. De ska ges tillfällen att aktivt påverka sin undervisning, men också den närmaste miljön, som exempelvis bespisning, uppehållsrum, skolgården, samt platser i det närmast omgivande samhället. Här arbetar vi aktivt med värdegrundsfrågor och skapar trygghet för alla elever. Samtal om hur man skapar en god livsstil genom rörelse, vila, kost- och sömnvanor bidrar också till elevernas utveckling och lärande.

FRITIDSHEMMETS OCH SKOLANS VERKSAMHETER ska komplettera varandra. Detta för att ge eleverna möjlighet att närma sig ett lärande om hållbarhet på olika sätt. En förutsättning för detta är att planering sker i samverkan mellan personalen i skolan och på fritids. Det är viktigt att fritidshemmets verksamhet inte är mer av samma sak som eleverna möter i skolan utan att de där får ökade möjligheter till ett praktiskt och upplevelsebaserat lärande. De elever på mellanstadiet som går på fritids behöver få möjlighet att ta ett större ansvar både för sitt lärande och för miljön runt omkring sig. Då verksamheten i fritidshemmen ofta sker i åldersblandade grupper kan ett sätt att låta eleverna växa vara att låta äldre elever lära de yngre. Fritidshemmets lärande fokuserar på att de yngre eleverna introduceras i ett lärande och får träna och ju äldre de blir desto mer självständiga ska de bli. Eleverna på fritids ska alltid ha möjlighet till inflytande, till exempel genom fritidsråd, och det inflytandet ska självklart också öka med ålder och mognad.

Högstadiet

På högstadiet blir ämnesinnehållet alltmer komplext. Då berörs många av de stora intressekonflikter som finns i omvärlden, som till exempel hur klimatförändringarna påverkar olika delar av världen, utrotningshotade djur eller väpnade konflikter. I de enskilda No- och So-ämnena finns många områden som kan vinklas mot hållbarhet. Men undervisningen på högstadiet sker även med fördel i ämnesöverskridande teman som kan utgå från elevernas intressen, som exempelvis hållbara städer, eller hållbara hav som då kan kopplas till flera ämnen.

Demokratiska processer där elevers inflytande och delaktighet tas tillvara direkt i undervisningen men också som klassråd och elevråd är förstås viktiga. Genom att använda litteratur som kopplar till hållbarhet, texter om hållbarhet på olika språk eller använda textanalys i musiken kan lärande för hållbar utveckling finnas med i olika ämnens undervisning. Att bibehålla elevernas engagemang och känsla för den närliggande naturen är fortfarande viktigt och lärande utomhus bör därför få utrymme även när eleverna blir äldre. Ett aktivt värdegrundsarbete som skapar trygghet ska pågå under hela skoltiden. Med ökande fokus på prestationer och bedömning bör skolan arbeta för att eleverna ska kunna känna arbetsglädje och även få den återhämtning som behövs.

Gymnasiet

I gymnasieskolan fortsätter progressionen att utveckla det som varit centralt inom högstadiet, nu med ett innehåll som blir mer komplext och fördjupande. Gymnasieskolans tredelade uppdrag om att ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt personlig utveckling och aktivt deltagande i samhällslivet ska prägla utbildningen. Enligt läroplanen för gymnasieskolan ska miljöperspektivet i undervisningen ge eleverna insikter så att de dels själva kan medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att bidra till en hållbar utveckling. Många av hållbarhetsfrågorna behandlas med fördel som ämnesövergripande teman som utvecklas i olika samarbeten mellan lärare.

Gymnasieskolans mångfald av program och ämnen ska på olika sätt bidra till att eleverna erhåller såväl en helhetsbild av hållbar utveckling som vilka specifika delar de olika programmen belyser. Som exempel anges bland annat nedanstående i examensmålen för de nationella program som Väsby Nya Gymnasium erbjuder.

Hotell- och turismprogrammet

”Branschkunskap innefattar bland annat kunskaper om vilka aktörer som finns och deras roller, besöksnäringens bakgrund, nuvarande omfattning och framtida möjligheter, påverkan på miljön samt kunskaper om de lagar och andra bestämmelser som ska tillämpas inom området. Arbetsmiljö- och arbetsorganisationsfrågor ska ha en central plats i utbildningen för att förebygga arbetsskador och för att främja god hälsa.”

Ekonomiprogrammet

”Utbildningen ska ge kunskaper om villkor för en hållbar utveckling, såväl ur miljösynpunkt som ekonomiskt och socialt.”

Naturvetenskapsprogrammet

”Utbildningen ska ge förståelse av hur naturvetenskap och samhällsutveckling ömsesidigt har påverkat och påverkar varandra och särskilt belysa naturvetenskapens roll i frågor om hållbar utveckling.”

Samhällsvetenskapsprogrammet

”Utbildningen ska även ge eleverna förståelse av hur olika faktorer påverkar möjligheterna att bygga ett hållbart samhälle”.

Teknikprogrammet

”Utbildningen ska visa sambanden mellan de olika delarna i teknikutvecklingsprocesser och bidra till att eleverna förstår hela kedjan i utveckling av teknik i ett hållbart samhälle.”

Då eleverna i gymnasieskolan är på väg ut mot vuxenlivet blir samverkan med det omgivande samhället allt viktigare i utbildningen. Detta kan bland annat ta sig uttryck i ett arbetsplatsförlagt lärande (apl), utbyte med det lokala arbetslivet, universitet och högskolor samt med Ung Företagsamhet (UF).

Pedagogisk helhetsidé för de kommunala förskolorna och skolorna

Kunskap, trygghet och likvärdighet

Kunskap, trygghet och likvärdighet ska genomsyra de kommunala förskolorna och skolorna i Upplands Väsby.

- Kunskap ger dig frihet, möjligheter och makt att påverka.
- Trygghet genom tillitsfulla relationer ger dig möjlighet att växa och utvecklas.
- Likvärdighet genom att alla elever utmanas och ges möjlighet att lyckas utifrån sina förutsättningar.

Kunskap

Vi ser kunskap som något grundläggande och en förutsättning för att fungera som demokratiska samhällsmedborgare. Genom kunskap blir våra unga förberedda för vuxenlivet och anställningsbara. Den kunskap vi erbjuder våra barn och elever ska utgå från deras intressen och vara anpassade till en föränderlig värld.

Trygghet

Trygghet är en förutsättning för att barn och unga ska växa och utvecklas. Goda relationer, struktur, begriplighet, tydlighet och tillgänglighet är alla byggstenar som skapar trygga lärmiljöer. Vårdnadshavare ska vara trygga i mötet med förskola och skola och både de och våra barn och unga ska känna tillit till personalen.

Likvärdighet

Likvärdighet är att skapa förutsättningar att lyckas för alla barn och elever, oavsett förutsättningar. En tillgänglig undervisning ger alla möjlighet att växa och utvecklas. Rättvisa är inte att alla ska göra lika eller få exakt samma. Rättvisa är att alla kan nå samma mål. Likvärdighet är en förutsättning för fostrandet av demokratiska medborgare.

Helhetsidén för den kommunala utbildningen i Väsby är att med små, medvetna steg idag skapa en hållbar framtid.

Elever och barn stärks i sin förmåga att göra medvetna och ansvarsfulla val för både sig själva och planeten, genom praktiska hållbarhetsprojekt, kreativt lärande och värdegrundsarbete.

Elevernas förståelse för globala frågor och hållbarhet utvecklas genom att integrera språk, kultur, demokratiska värden och miljömedvetenhet. Tillsammans bygger vi en värld där barn och unga får möjlighet att påverka och bidra till en bättre framtid.

Verksamheternas lokala helhetsidéer

De ämnesövergripande tematiker som berör hållbar utveckling kan variera. För att innehållet ska vara autentiskt och beröra eleverna empatiskt kopplas det med fördel till skolornas geografiska läge och till elevernas bakgrund. På så sätt erhålls också en hela-skolan-idé som skiljer sig åt mellan olika verksamheter.

I arbetet med att ansöka om Skolverkets utmärkelse "Skola för hållbar utveckling" har förskolorna och skolorna definierat vilka mål som är mest relevanta att använda som utgångspunkt för arbetet med hållbar utveckling utifrån den egna verksamhetens lokala förutsättningar och behov. Här följer några av de målsättningar som formulerats lokalt i de olika verksamheterna/skolorna.

"Små steg idag, stor skillnad imorgon! På Bollstanäs skola stärker vi elevernas förmåga att påverka framtiden genom praktiska hållbarhetsprojekt och lärande i alla ämnen. Tillsammans bygger vi en hållbar och engagerad värld!"

"På Väsby skola jobbar vi med att hjälpa eleverna att göra medvetna val – Vilka val gynnar planeten, samhället, skolan, min familj och mina vänner och ytterst mig själv – nu och i framtiden?"

"På Runby skolor växer miljöhjältar och demokratiska medborgare. Små steg, stor förändring – eleverna blir handlingskraftiga planetskötare för en hållbar framtid."

"Lärande och språk – nycklar till en hållbar framtid! Genom språk och kreativitet bygger Språk- och mottagningsenheten en undervisning som stärker elevers förståelse för globala frågor och hållbar utveckling. Språk- och mottagningsenheten lyfter elevernas modersmål och kulturella styrkor som en resurs för lärande och hållbar utveckling."

"Breddensskolan utbildar morgondagens medborgare att agera för en hållbar framtid."

Väsby kommunala förskolor har tillsammans formulerat följande:

"Vi har pedagoger som ger barnen vetskap om vad de lärt sig och hur de ska göra för att lära sig nu, nyss och framåt i livet."

Fortsatt utveckling framåt

Innehållet i den här planen ska vara en resurs för personalen på kommunens förskolor och skolor. Tillsammans med den pedagogiska helhetsidén och de mål som satts i ansökan om Skolverkets utmärkelse “Skola för hållbar utveckling” pekar planen ut riktningen för det fortsatta arbetet. Lärande för hållbar utveckling är och kommer att fortsätta vara en viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet. Planering, genomförande och analys är ryggraden i att utveckla en utbildning av hög kvalitet generellt och naturligtvis även för lärande för hållbar utveckling.

UPPLANDS
VÄSBY

upplandsvasby.se
vasbydirekt@upplandsvasby.se
08-590 970 00